

ПАРТІЙНЕ БУДІВНИЦТВО ЯК СЕГМЕНТ НАЦІОНАЛЬНО- ВИЗВОЛЬНОЇ БОРОТЬБИ КОРЕЙСЬКОГО НАРОДУ ЗА ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ БАТЬКІВЩИНИ

У більшості держав сучасного світу основу політичної системи становлять політичні партії, які мають виробляти ідеологію суспільної еволюції, розробляти стратегічні параметри соціально-економічного й духовного розвитку країни, вирощувати політичних лідерів та просувати їх, а також відповідні ідеї в маси. Таким є домінуючий механізм державного будівництва і періодичної кадрової ротації правлячих політичних верств національного масштабу. Ось чому вивчення процесів партійного будівництва найкращим чином віддзеркалює повний спектр політико-ідеологічної еволюції будь-якого локалізованого у часі і просторі соціально-історичного організму. Водночас поява партій сучасного типу є ознакою політичної зрілості соціуму, незалежно від його конкретного державного, соціально-економічного, військового чи міжнародно-дипломатичного статусу.

Виникнення в корейському середовищі перших партійних організацій сучасного типу датується часами колоніального панування Японії, тому їхня поява стала своєрідною політичною складовою народно-визвольної боротьби корейського народу за своє національне й державне відродження як суверенного суб'єкта світового історичного процесу. Водночас це свідчило про істотний суспільний прогрес, досягнутий корейським суспільством під впливом хай насильницької та національно-принципальної, проте результативної із соціально-економічної точки зору японської колоніально-трансформаційної модернізації. Щоправда, політично активні верстви корейських патріотів не вирізнялися монолітністю своїх поглядів на шляхи відновлен-

ня етнополітичного суверенітету батьківщини. Але так буває завжди. Адже й Україна йшла до своєї незалежності через тернистий шлях політичних суперечок, у яких етнічні українці неодноразово розходилися у своїх поглядах на перспективи власної державної суверенності...

Першими до формування партійно консолідованих організацій у корейському середовищі прийшли прихильники ліворадикальних поглядів. Результатом стало виникнення партійних осередків соціалістичної та комуністичної орієнтації, деякі з яких претендували на високе звання «партії» – дан (黨).

Спочатку на хвилі революційного піднесення в Росії у середовищі 200 тисяч корейців [Nahm 2007, 201], що проживали на теренах російського Далекого Сходу, протягом квітня – червня 1918 р. була створена Соціалістична партія корейців (韓人社會黨: Хан'ін сахве-дан), фундатором якої став один із найенергійніших діячів тогочасного руху корейців за незалежність Лі Донхві (李東輝: 1873–1935) [Kim Djun Kil 2005, 133]. Справа в тому, що в цей період у кривавому хаосі громадянської війни на землях російського Далекого Сходу і Сибіру владу захопили прихильники правого крила Російської партії соціалістів-революціонерів (Тимчасовий уряд автономного Сибіру П.Я. Дербера і П.В. Вологодського), і саме під крилом цих “помірних соціалістів” у Хабаровську та Владивостоці почали функціонувати первинні організації поборників “корейського соціалізму”, основним гаслом яких стала мрія про відбудову суверенної корейської держави на засадах аморфно осмислених ідей “соціальної справедливості”. Однак уже в листо-

паді 1918 р. влада правих соціалістів у Сибіру була повалена. Їй на зміну прийшла керована адміралом А.В. Колчаком військова диктатура “білих” монархістів, яка вкрай жорстко повелася з усіма прихильниками лівих ідей, незалежно від їхньої партійної приналежності (соціалісти-революціонери, соціал-демократи чи комуністи). Бути соціалістом будь-якого відтінку на територіях, підконтрольних “білим” генералам, стало справою абсолютно небезпечною¹. Тим загрозливішою ця перспектива виглядала для

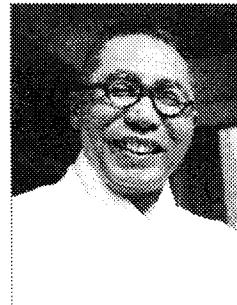
соціаліста корейської національності, життя якого в реаліях громадянської війни у Росії і зовсім нічого не коштувало. У таких умовах Соціалістична партія корейців тихо припинила існування, а її фундатор Лі Донхві вирішив за краще швиденько через Владивосток емігрувати з Росії до Китаю, де уже у квітні 1919 р. увійшов у статусі міністра оборони до складу Тимчасового уряду Республіки Корея (大韓民國臨時政府: *Техан міншук Імсі Джонбу*) у Шанхаї (上海) [South Korea: a Country Study 1997, 27].

Кім Дубон

Лі Сімман

Кім Ю

Кім Вонбон

Кім Ірсен (Ільсон)

Сон Чін'у

Ан Чехон

Лі Донхві

Лише в 1921 р., коли у громадянській війні в Росії настав перелом на користь “червоних” прихильників комуністичних ідей, корейські “ліві” знову поновили свою організаційну активність і створили у травні 1921 р. в Іркутську Корьоську² комуністичну партію (高麗共產黨: *Корьо консан-дан*) [Курбанов 2002, 379], серед організаторів якої особливою активністю вирізнялися Нам Манчхун, Хан Менсе, Кім Чхор'ун, Чхве Корьо, Пак Міран і Кім Мангьом [История Кореи 2003, 302]. Однак уже за кілька місяців корьоські комуністи почали виходити з-під контролю своїх російських покровителів, після чого справа дійшла до кривавих збройних сутичок ко-

рейських комуністичних загонів з червоноармійцями Народно-Революційної Армії Далекосхідної Республіки [История Кореи 2003, 304], після чого перша *Корьо консан-дан* втратила довіру московських вождів “світової пролетарської революції”.

Паралельно наприкінці того ж травня 1921 р. [История Кореи 2003, 295] у Шанхаї уже згаданий вище Лі Донхві організував ще одну *Корьо консан-дан* [Kim Djun Kil 2005, 133], яка намагалася позиціонувати себе прямим продовжувачем організаційної структури *Хан'ін сахве-дан*. По допомогу ще одні новоспечені корейські комуністи звернулися, звичайно, до Москви – й отримали звідти щедрі фінансові під-

тримку на 2 мільйони золотих карбованців у валюті [История Кореи 2003, 293]. У відповідь вдячні корейці (окрім Лі Донхві, це були Пак Хон'йон (朴憲永: 1900–1956), Рьо Унхьон³ (呂運亨: 1886–1947), Пак Чінсун (朴鎮淳: 1897–1938) та ін.) заявили, що готові боротися за утвердження на батьківщині “безкласового суспільства” шляхом участі у світовій революції” [История Кореи 2003, 301].

Однак “некерованість” корейських комуністів турбувала Москву. Врешті-решт вирішили, що у створенні обох “корьоських комуністичних партій” провідну роль відігравали недостатньо непохитні прихильники комуністичної ідеї, тому у грудні 1922 р. обидві *Корьо консан-дан* рішенням керованого з Москви Комінтерну були ліквідовані, а їхнім лідерам голова радянського уряду В.І. Ленін (1870–1924) порекомендував активізувати створення комуністичних партійних осередків не в еміграції, а в самій Кореї [Rees 2001, 126]. Наглядати за цим процесом поставили “твердого партійця” Чон Джадала [Курбанов 2002, 379].

До лєнінських рекомендацій із Москви прислухалися, і у квітні 1925 р. в сеульському ресторані “Асовон” група корейських любителів марксизму, які прибули до Кореї з російського Іркутська, китайського Шанхая і японського Токіо [Kim Djun Kil 2005, 134], прийняли рішення про створення ще одної, тепер уже Чосонської комуністичної партії (朝鮮共產黨: *Чосон консан-дан*) [Sohn Nak-Kyu 1989, 12]. Її керівником обрали представника “іркутських комуністів” Кім Джебона (金在鳳: 1892–1954) [История Кореи 2003, 304], який склав Маніфест партії з вимогами корейської державної незалежності, 8-годинного робочого дня, обов'язкової середньої освіти для всіх корейців та рівних прав для чоловіків і жінок. У боротьбі за втілення цих красивих гасел чосонські комуністи планували спертися на підтримку китайських революціонерів і сталінського СРСР. Проте досвіду підпільної роботи у цих новоявлених провідників комуністичної ідеї в Кореї не було, тому не дивно, що вже до кінця року зазначену “партію” накрила та організаційно знищила японська колоніальна поліція [Kim Djun Kil 2005, 134]. Така ж доля спіт-

кала “чосонські комуністичні партії” другої (керована Кан Даль'йонем: 姜達永) і третьої (керована Кім Чхольсу: 金鑠洙) хвиль, які також були розгромлені японцями відповідно у 1926 і 1928 роках [Курбанов 2002, 380–381]. Процес формування корейських політичних партій прокомуністичної спрямованості на певний час припинився, а ті прихильники комуністичної ідеї, які вижили, інкорпоровалися в організаційні системи або радянської, або китайської комуністичних партій. Саме в такому партійному середовищі корейські комуністи зустріли Другу світову війну.

Зате активізувалося партійне будівництво в середовищі корейської національної буржуазії та інтелігенції, які також приступили до створення політичних організацій, що мали виражати їхню ідеологію ліберально-націоналістичного та/або буржуазно-демократичного спрямування.

Виникнення першої корейської буржуазно-націоналістичної партії датується 1930 роком і пов'язане з розколом у середовищі емігрантського Тимчасового уряду Республіки Корея. Його перший прем'єр, а потім і перший президент Лі Синман⁴ (李承晩: 1875–1965) вважав, що власними силами Корея здобути незалежність не зможе, тому бомбардував листами із проханням повернути Кореї суверенітет японського імператора Йошіхіто⁵ [1912–1926], паралельно звертаючись до американського президента-демократа Вудро Вільсона [1913–1921] із пропозиціями прийняти Корею в мандатне управління США або Ліги Націй⁶, аж доки настільки впав в очач соратників, що у 1925 р. був позбавлений крісла “президента” неіснуючої республіки *Техан мінгук* та емігрував до США (точніше, на Гавайські острови, де оселився і жив у середовищі місцевої семитисячної [Naht 2007, 204] корейської діаспори до 1930-х років) [Rees 2001, 124]. Відтоді в таборі корейських буржуазних націоналістів взяли гору політики, переконані в тому, що корейський народ має сам, зі зброєю в руках, виборювати свою незалежність. Очолили цих політиків нові лідери емігрантського Тимчасового уряду Республіки Корея в Китаї Хон Мьонхі⁷ (洪冕喜: 1877–1946), Кім Гю⁸ (金九: 1876–1949) і Лі Тонньон

(李東寧: 1869–1940), котрі цілком прогнозовано організували у липні 1930 р. першу корейську буржуазно-націоналістичну партію *Хангук тонніп-тан* (韓國獨立黨: Партія незалежності Корейської держави) [Nahm 2007, 202]. Стратегічна мета цієї партії впливала з її назви: вона полягала у відновленні політичного суверенітету Корейської держави, яку фундатори зазначеної партії мріяли збудувати у формі буржуазно-демократичної республіки з наданням її громадянам усього спектра звичних для ліберального соціуму свобод⁹.

Гасла, з якими вийшли на арену партійного будівництва фундатори Партії незалежності Корейської держави, виявились настільки привабливими в очах більшості корейців, що кількість їхніх прихильників почала швидко зростати, проте засновники *Хангук тонніп-тан* категорично не захотіли ділитися авторитетом і посадами в Тимчасовому уряді Республіки Корея з іншими активістами буржуазно-націоналістичного крила корейського визвольного руху, чим спровокували новий розкол у рядах своїх союзників. А це потягло за собою нову хвилю партійного будівництва, яка уже через рік, у 1929 р., спричинила появу у Маньчжурії Чосонської революційної партії (朝鮮革命黨: Чосон хьонмьон-дан) з майже тотожними до гасел *Хангук тонніп-тан* програмними настановами. А далі в середовищі корейської еміграції в Китаї партії аналогічної орієнтації пішли косяком: Чосонська партія незалежності (朝鮮獨立黨: Чосон тонніп-тан), Нова корейська партія незалежності (新韓獨立黨: Сін-Хан тонніп-тан), Теханська партія незалежності (大韓獨立黨: Техан тонніп-тан) [Курбанов 2002, 411]. Ситуація явно виходила за межі здорового глузду, і в 1935 р. лідери корейських партій націоналістичної, ліберальної і буржуазно-демократичної орієнтації востаннє спробували об'єднатися перед лицем спільного ворога – японського колоніалізму. У червні – липні 1935 р. у китайському Нанкіні (南京) відбувся своєрідний об'єднавчий з'їзд, на якому усі зазначені партії знову спробували злитися в єдину націоналістичну партію буржуазно-демократичного типу. Назвали її Національно-революційною партією Корейської держави (韓國民族革命黨: Хангук

мінджок хьонмьон-дан). Проте її керівником обрали анархіста з марксистським минулим (!!!) Кім Вонбона¹⁰ (金元鳳: 1898–1958), що свідчило про тотальну внутрішню кризу націоналістичного крила корейських буржуазних партій. І хоча в 1937 р. з метою долучення до цієї партії активістів “лівих” поглядів її ще раз перейменували на Чосонську національно-революційну партію (朝鮮民族革命黨: Чосон мінджок хьонмьон-дан), врятувати ситуацію уже ніщо не могло: партія фактично залишилася лише на папері. А коли в ході Японсько-китайської війни 1937–1945 рр. японські війська у грудні 1937 р. взяли Нанкін штурмом (влаштувавши при цьому нанкінцям криваву баню, жертвами якої стали 300 тис. городян), Чосон мінджок хьонмьон-дан як політична організація остаточно припинила існування.

Ситуація вимагала від корейських політиків націоналістичної орієнтації мужніх і не завжди популярних рішень. На них виявився здатним лише один із “батьків корейського буржуазного партійного будівництва” – Кім Гу. І це не дивно.

Кім Гу був особистістю неординарною. Виходець із селянської родини, він власним талантом здобув непогану класичну конфуціанську освіту, та, коли в країні Чосон (朝鮮 – так тоді офіційно іменувалась Корейська держава, номінально залежна від Маньчжуро-Китайської “Великої імперії Цин” *Дай Цин-го*: 大清國) спалахнуло грандіозне¹¹ селянське повстання прихильників сектантського “Східного вчення” *Тонхак* (東學), яке “привносило хаос демократії у феодальне суспільство Кореї” [Human rights in Korea 1991, 41], селянський син Кім Гу приєднався до “бунтівників”. Тому після придушення бунту змушений був піти у підпілля. Ненадовго...

1895 року японськими колонізаторами та їхніми прихильниками з табору корейських “реформістів” у власному палаці була убита корейська “королева Мін”¹² (閔妃: 1851–1895)¹³. Серед учасників цього ганебного убивства фігурував лейтенант японської Імператорської армії Цучіда Дзосукі (土田讓亮), а вже у 1896 р. Кім Гу власноручно убив горе-лейтенанта, за що був затриманий поліцією і за рішенням корейського суду підданий фізичним торту-

рам. Щоправда, формально Корея тоді ще зберігала державний суверенітет, тому японцям Кім Гю не видали, і це врятувало йому життя.

За ґратами у тюрмі Інчхон (仁川) Кім Гю провів більше двох років (опублікувавши при цьому в корейських газетах і журналах до сотні статей на політичну тематику), після чого був відправлений “для перевиховання” до буддистського монастиря Магокса (麻谷寺) в місті Кьонджу (公州). Там Кім Гю спочатку займався відносно мирною науково-педагогічною роботою, але в 1905 р. Японія нав’язала Кореї Договір про протекторат і Кім Гю знову взявся за активну політико-терористичну боротьбу за збереження корейської державної незалежності. Уже в 1908 р. Кім Гю вступив до підпільної анти-японської терористичної організації “Товариство нової нації” (新民會: *Сінмінхве*) і брав участь в організації кількох гучних терактів корейських націоналістів проти діячів японського колонізаційного руху, зокрема в убивстві в 1909 р. колишнього японського прем’єра Іто Хіробумі (伊藤博文), якого застрелив у Харбіні “видатний корейський патріот” [История Кореи 1995, 175] Ан Чунгин (安重根)¹⁴, та в замаху на вбивство японського генерал-губернатора Кореї Тераучі Масатаке (寺内正毅), якого намагався убити кузен Ан Чунгина – Ан Мьонгин (安明根). За ці “подвиги” Кім Гю отримав ще три роки тюрми – тепер уже від японської колоніальної адміністрації, що управляла Кореєю після її анексії в 1910 р. Відсидівши ці три роки, Кім Гю все одно не заспокоївся, проте залишатися в Кореї для нього стало справою проблематичною, тому невдовзі він перебрався до китайського Шанхаю, де долучився до Тимчасового уряду Республіки Корея у вигнанні у статусі першого міністра внутрішніх справ, а в 1926–1927 рр. – голови *Техан міпхук Імсіджон-бу*.

Щоправда, кабінетно-інтелектуальна робота урядовців у вигнанні Кім Гю швидко набридла, і, склавши в 1927 р. повноваження голови, він знову взявся за “живу роботу” в його розумінні, тобто за індивідуальний терор. У 1931 р. він організував “Корейський патріотичний легіон” (韓人愛國團: *Хан’ін еудан*), активісти якого уже в наступному 1932 р. відзначилися двома гучними анти-

японськими терактами: у січні “легіонер” Лі Пончхан (李奉昌)¹⁵ здійснив невдалий замах у Токіо на японського імператора Хірохіто¹⁶ (1926–1989). А у квітні 1932 р. у Шанхаї інший активіст-смертник, Юн Понгіль (尹奉吉), умудрився так вдало кинути бомбу¹⁷ у натовп японських можновладців, які зібралися у парку відзначити день народження імператора, що одним вибухом убив головнокомандувача японської Шанхайської експедиційної армії генерала Шірагаву Йошінорі (白川義則) та державного канцлера Японії у Шанхаї Кавабату Сададзі (河端貞次), а також серйозно поранив командувача 9-ї японської армії генерала Уеду Кейкічі (植田謙吉), генерального консула Японії у Шанхаї Мураї Курамацу (村井倉松) та японського посланника в Шанхаї Шігеміцу Мамору (重光葵)¹⁸.

Саме такий вольовий лідер у 1940 р. знову очолив Тимчасовий уряд Республіки Корея (він тоді уже перебрався із захопленого японцями Шанхая до китайського міста Чунцин (重庆) [Rees 2001, 127–128]). У травні 1941 р. Кім Гю прийняв рішення про відновлення Партії незалежності Корейської держави (*Хангук тонніп-тан*), а в листопаді завершив розробку та опублікував програму державної розбудови майбутньої суверенної республіканської Кореї із чотирьох основних пунктів: формування усіх владних органів на основі загальних рівноправних виборів, запровадження обов’язкової середньої освіти, повне одержавлення землі з передачею її в користування тим селянам, які її обробляють, та перехід у державну власність усіх великих підприємств. Союзниками корейських “незалежників” у їхній боротьбі проти японського імперіалізму Кім Гю вважав насамперед США і гоміньданівський Китай, тому після нападу 7 грудня 1941 р. на Пьорл-Харбор не вагаючись оголосив від імені Тимчасового уряду Республіки Корея війну Японії [Rees 2001, 129].

Таким чином, на момент звільнення в серпні – вересні 1945 р. Кореї від японських колонізаторів єдиною корейською партією, яка існувала саме як партійна структура з певною ідеологією та програмою відновлення державного суверенітету та подальшої політичної і соціально-еконо-

мічної розбудови суверенної Кореї, була керована Кім Гю Партія незалежності Корейської держави (*Хангук тонніп-тан*). Ось чому, тільки-но японський імператор Хірохіто визнав 14 серпня 1945 р. поразку Японії у Другій світовій війні і дав наказ військам імперії припинити опір, саме Кім Гю першим з усіх корейських політиків заявив про відновлення державного суверенітету Корейської Республіки (韓民國: *Ханмінгук*), яку планував розбудувати згідно з програмними настановами своєї партії *Хангук тонніп-тан*.

Ідеї необхідності національно-партійної консолідації швидко поширилися серед можливих верств суспільства і в самій Кореї. Першими проявили активність корейські християни-протестанти, які в минулому завжди відчували особливу недовіру японських колоніальних властей і тому вбачали в американцях і навіть у росіянах своїх природних визволителів-одновірців від релігійного гніту японців-шінтоїстів. Ось чому першою партією, яка оформила своє організаційне буття у тільки-но визволеній Кореї, стала заснована 9 вересня 1945 р. у Пхеньяні Християнська соціал-демократична партія (基督社會民主黨: *Кідо сахве-мінджу-дан*). Програмні гасла християнських соціал-демократів включали ідеї поширення в народі гуманістичних християнських цінностей і відповідної моралі, а їхніми лідерами стали популярні в народі протестантські проповідники Юн Ха'йон і Хан Кюнджик. Однак поширення в народі християнської свідомості зовсім не збіглося з планами атеїстично-комуністичних радянських визволителів, і на партію, яка намагалася сіяти у співвітчизниках "хибні ідеали церковного мракобісся", одразу обрушилися репресії з боку радянської військової адміністрації. Корейській партії християнських соціал-демократів так і не дали стати на ноги, після чого більшість її активістів (у тому числі Хан Кюнджик) вимушено перебралися на південь півострова, де уже хазяйнували американці. А за кілька місяців майже всі колишні учасники процесу невдалого народження першої партії постколоніальної Кореї залежно від географії свого подальшого проживання приєдналися або до північної (Чосонської), або до південної (Хангукської) "демократичних партій", про які йтиметься нижче.

Миттєва постколоніальна політико-консолідаційна активність корейських "правих" підштовхнула і корейських "лівих" до реанімації власних партійних проєктів. У результаті 11 вересня 1945 р. у тільки-но звільненому від колоніального ярма Сеулі знову була організаційно відновлена у статусі формально всекорейської Чосонська комуністична партія (*Чосон консан-дан*). Лідером нововідтвореної корейської компартії став Пак Хон'йон¹⁹ (朴憲永: 1900–1956) [Nahm 2007, 218] – комуніст із 1921 року, який встиг попрацювати в апараті Комінтерну у Москві і водночас кілька разів намагався закріпитися на підпільній роботі в Кореї та Китаї, де неодноразово заарештовувався японською поліцією, відбувши за ґратами у сукупності 10 років. Але Пак Хон'йон не належав до кола "непохитних комуністів" сталінського зразка, тому політична програма, яку висунула керована ним *Чосон консан-дан*, більше нагадувала гасла соціал-демократів, а не комуністів. Стратегічною метою своєї діяльності вона оголосила створення всекорейської Чосонської Народної Республіки (朝鮮人民共和國: *Чосон Інмін конхвагук*) [Hong Yong-pyo 2000, 16], а у тактичних питаннях і Пак Хон'йон, і його найближчий соратник Рьо Унхьон готові були йти на суттєві поступки "правим". Навіть на посаду Голови *Чосон Інмін конхвагук* висунули американського протеже Лі Синмана [Nahm 2007, 216], який на той момент уже встиг одружитися на англomовній австрійці та отримати від престижного американського Принстонського університету науковий ступінь доктора філософії [Lie 2000, 6]. Однак держави-переможці США й СРСР уже дивилися на Корею через призму реалій "холодної війни", тому не стали визнавати загальнокорейську державність ані у формі Корейської Республіки Кім Гю, ані у статусі запропонованої лідерами Чосонської компартії Чосонської Народної Республіки, а свідомо пішли на "тимчасовий" поділ півострова на зони впливу, кордоном між якими проголосили 38-му паралель. Терени на північ від неї, загальною площею 123 тис. км² із населенням у 8 млн. осіб [Nahm 2007, 233], відійшли до "радянської зони впливу", тому там розмістилися ра-

дянські війська, а вже в листопаді 1945 р. у Пхеньяні була організована окрема прорадянська Північночосонська комуністична партія (北朝鮮共產黨: Пук-Чосон консандан), яку на початку 1946 р. очолив колишній командир Корейського батальйону 88-ї окремої стрілецької бригади [Панин, Альтов 2004, 8] капітан Радянської Армії [Oh, Nassig 2000, 60] Кім Ірсен²⁰ (金日成: 1912–1994). У лютому 1946 р. Кім Ірсен очолив організований у Пхеньяні прорадянський уряд Північної Кореї, який дістав назву Тимчасовий народний комітет Північного Чосону (北朝鮮臨時人民委員會: Пук-Чосон Імсі Ілмін вівонхе) [South Korea: a Country Study 1997, 31].

Не прагнули всекорейського політичного єднання й американці, позицію яких озвучив їхній ставленик Лі Синман: уже з червня 1946 р. [Курбанов 2002, 425] він почав на мітингах і офіційних зустрічах з іншими політиками пропагувати ідею створення сепаратної південнокорейської держави з собою на чолі [Панин, Альтов 2004, 13]. Однак у цієї ідеї на півдні півострова одразу з'явилися впливові опоненти, авторитет яких цілком міг обмежити амбіції “сепаратиста” Лі Синмана. По-перше, уже у вересні 1945 р. на хвилі політичного єднання осередків корейської національно свідомої інтелігенції (в особі Сон Чін'у (宋鎮禹: 1889–1945) й Чан Токсу (張德秀: 1894–1947)) та крупних місцевих бізнесменів (в особі Кім Сонсу (金若水: 1890–1964) і Кім Пьонно (金炳魯: 1887–1964)) на півострові склалася і почала діяти Демократична партія Корейської держави (韓國民主黨: Хангук мінджудан) [Han Süng-ju 1974, 10]. Невдовзі до них приєдналася значна частина політиків із кола колишніх емігрантів, тісно пов'язаних із Тимчасовим урядом Республіки Корея в екзилі, які після ліквідації японського колоніального режиму масово поверталися на батьківщину (Вон Сехун (元世勳: 1887–1959), Лі Сійон (李始榮: 1868–1953), Юн Посон²¹ (尹潽善: 1897–1990), Лі Юн'йон (白寬洙: 1889–1951) та ін.). Першим керівником Хангук мінджудан став начальник організованого американцями Корпусу воєнізованої корейської поліції доктор філософії Чхо Пьон'ок²² (趙炳玉: 1894–1960) [Han Süng-ju 1974, 10], кот-

рого невдовзі заступив Сон Чін'у [Nahm 2007, 219]. Ця партія виступала за прискорену демократизацію усіх сфер суспільно-політичного життя та формування єдиної всекорейської республіканської держави, в якій посада президента мала виконувати лише церемоніально-представницькі функції, а реальна виконавча влада – належати сформованому парламентом кабінету міністрів. Для цього “демократи” пропонували якнайшвидше провести в країні вільні демократичні вибори у загальнокорейський парламент, створити в ньому стабільну більшість, котра, своєю чергою, повинна буде сформувати відповідальний перед парламентом всекорейський республіканський уряд. Але такі програмні настанови прямо суперечили політичним амбіціям Лі Синмана, котрого уже в жовтні 1945 р. американці літаком доставили до Південної Кореї, одразу забезпечивши йому широку рекламу як “великому державнику” й надавши титул “батька корейського народу” [История Кореи 1974, II, 181].

У відповідь радянські визволителі оголосили “знаменитим партизанським вождем” і “національним героєм” свого ставленика Кім Ірсена [История Кореи 2003, 305–306].

Американська військова адміністрація USAMGIK (U.S. Military Government in Korea), офіційно запроваджена на півдні Кореї з 12 вересня 1945 р. [Hong Yong-ruo 2000, 17], відверто зробила ставку на Лі Синмана, і результати не забарилися: уже 30 грудня 1945 р. новий лідер партії Хангук мінджудан Сон Чін'у був убитий у власному будинку невідомими бойовиками [Nahm 2007, 219]. Новим лідером партії Хангук мінджудан став соратник і одностудець покійного Чан Токсу, але і його у грудні 1947 р. спіткала та сама доля (за офіційною версією, Чан Токсу був убитий “лівими радикалами” [Nahm 2007, 225]). Після такого подвійного кровопускання Демократична партія Корейської держави скорегувала нарешті свій політичний курс у бажаному для американської військової адміністрації “консервативному” [Brazinsky 2007, 15] напрямі, показово запросила Лі Синмана до керівних органів партії й де-факто погодилася прийняти його точку зору на політичне майбутнє країни.

Політичний розкол країни, спричинений американсько-радянським поділом Кореї

по 38-й паралелі, змусив організаційно оформлювати свою партійну окремішність і тих “демократів”, які залишилися на півночі півострова, де після ліквідації японської колоніальної адміністрації владу перебало на себе кероване генерал-майором А.А. Романенком Управління радянської цивільної адміністрації. Лідером цього крила “демократів”, які повірили у місцеві демократичні перспективи і тому наважилися залишитись на півночі країни, став активіст пресвітеріанської церкви у Пхеньяні [Наhm 2007, 216], відомий учасник боротьби за незалежність Кореї мирними методами²³ Чо Мансік²⁴ (曹晩植: 1883–1950) [История Кореи 2003, 331]. У листопаді 1945 р. під його головуванням завершилось формування організаційно відокремленої від *Хангук мінджу-дан* Чосонської демократичної партії (朝鮮民主黨: *Чосон мінджу-дан*), програмні настанови якої в цілому збігалися з цілями, за які ратували корейські “демократи” півдня (возз’єднання країни в рамках спільної “народної республіки”, розвиток корейської національної культури тощо), тому соціальною опорою північних “демократів” стали місцеві християнські активісти та певна частина націоналістично орієнтованої інтелігенції [Наhm 2007, 216–217]. Проте і на півночі країни ці ідеї не знайшли розуміння у визволителів та їхніх прихильників. Тільки якщо на півдні політичну активність “демократів” обмежували американці з лісінманівцями, то на півночі – радянська адміністрація з комуністами. Щоб довести серйозність своїх позицій у суспільстві, наприкінці листопада “демократи” організували масові студентські демонстрації на свою підтримку і довели кількість зареєстрованих членів *Чосон мінджу-дан* до 500 тисяч осіб. Але налякати сталінських управлінців народними демонстраціями було справою марною. Навпаки, адміністрація генерала Романенка побачила в такому розвитку подій загрозу стабільності прорадянського режиму й одразу перейшла до репресій. Уже в січні 1946 року Чо Мансік опинився під “домашнім арештом” [Наhm 2007, 220] у пхеньянському готелі “Корьо”, а за місяць, у лютому того ж року, на проведеному у Пхеньяні I з’їзді *Чосон мінджу-*

дан її засновник і перший керівник був оголошений “реакціонером” та “американсько-японським шпигуном”.

Надалі Чо Мансік назавжди зник з політичної арени Північної Кореї, але сама партія *Чосон мінджу-дан* дивовижно вижила, чому посприяв несподіваний “людський фактор”. Новим лідером “чосонських демократів” став колишній учень Чо Мансіка Чхве Йонгон (崔庸健: 1900–1976), і в ньому була вся суть. Справа в тому, що в 1930-х роках він був соратником нового комуністичного вождя Північної Кореї Кім Ірсена і спільно з ним воював у Маньчжурії проти японців [Buzo 1999, 11]. А Кім Ірсен умів цінувати друзів. Саме це дало можливість *Чосон мінджу-дан* вижити у новій прорадянській Північній Кореї, щоправда за умови визнання абсолютного політичного домінування в країні комуністів.

А на півдні, окрім “демократів”, ще більшу загрозу політичним позиціям Лі Сінмана ніс непохитний Кім Гу, який повернувся до Кореї у листопаді 1945 р. Ступивши на рідну землю, Кім Гу одразу від імені своєї Партії незалежності Корейської держави заявив, що виступає за створення загальнокорейської національної держави, вважаючи, що це цілком можливо здійснити на політичній платформі розробленої ним ще у листопаді 1941 р. програми, а щоб втілити її в життя, необхідно якнайшвидше вивести з півострова усі іноземні війська. Щоб якимось скерувати у потрібному для себе руслі державницький ентузіазм Кім Гу, американці ввели його до створеного ними у лютому 1946 р. своєрідного південнокорейського передпарламенту *Нам-Чосон мінджу ийвон* (南朝鮮民主議院: Демократична палата Південного Чосону), та, як показали подальші події, цього виявилось явно замало, щоб нейтралізувати такого популярного в народі націоналістичного політика. Тому вже після офіційного проголошення державності південнокорейської республіки *Техан мінгук* у червні 1949 р. у власному сеульському помешканні Кім Гу був підступно застрелений [Roehrig 2002, 140] молодшим офіцером південнокорейської армії Ан Духі (安斗熙: 1917–1996)²⁵.

За схожою механікою зазнала погрому і близька до *Хангук тонніп-тан* “Ліга національної незалежності” (民族自主聯盟: *Мін-*

джок чаджу йонмен), яку очолював ще один помітний учасник національно-визвольної антияпонської боротьби Кім Гюсік (金奎植: 1881–1950).

Своєрідну альтернативу “незалежникам” Кім Гю і “демократам” Сон Чін’у спробувала скласти Громадянська, вона ж Національна партія (公民黨: *Кунмін-дан*), офіційно утворена в тому ж вересні 1945 р. Її лідером-фундатором став колишній в’язень колоніального режиму Ан Чехон (安在鴻: 1891–1965) [Korea 1999, 8–9]. Назвою своєю, а також програмними настановами зазначена партія “модернових націоналістів” [Naht 2007, 218] цілковито дублювала свого китайського аналога – знамениту партію *Гомінь-дан* (навіть написання назв цих партій у їхньому ієрогліфічному варіанті були майже тотожними: кор. 公民黨 і кит. 國民黨). Ось чому до своїх стратегічних цілей корейські “націоналісти”, як і “незалежники” Кім Гю, віднесли здобуття повної державної незалежності, виведення з півострова усіх іноземних військ, політичне возз’єднання країни, запровадження загального виборчого права. Проте ні про яку конфіскацію поміщицьких земель чи одержавлення крупної промисловості програма *Кунмін-дан* не заїкалася. Навпаки, ставила за мету розвивати в новій незалежній Кореї могутню промисловість і високоефективний аграрний сектор на принципах святості й недоторканності приватної власності, тобто з опорою на крупний капітал і господарства крупних латифундистів. Водночас, принципово дистанціюючись від “демократів”, “націоналісти” ратували за жорстку політичну централізацію країни і сильну президентську владу з відповідною розбудовою жорстко ранжованої бюрократичної владної вертикалі управління.

Відверто прямолінійніше повели себе американці на підконтрольній їм частині півострова стосовно партій, які позиціонували себе з “лівим” електоратом. Слідом за *Чосон консан-дан* у зоні американської відповідальності уже за кілька місяців заявили про своє утворення кілька таких партій, кожна з яких по-своєму експлуатувала популярні в тогочасному світі ідеї соціальної справедливості, обмеження капіталістичної експлуатації, земельної реформи тощо. Протягом другої половини 1945 –

початку 1946 року таких партій сформувалося кілька, причому їхня організаційна окремішність від комуністів із *Чосон консан-дан* пояснювалася не тільки відмінностями у програмних позиціях, а й кланово-людським фактором.

Першою у листопаді 1945 р. оформилась Чосонська народна партія (朝鮮人民黨: *Чосон інмін-дан*), яка стояла на явно поміркованіших, ніж у комуністів, соціал-демократичних позиціях і користувалась підтримкою частини робітників, інтелігенції і дрібної буржуазії, але найбільшу опору мала на селі – серед потерпаючого від нестачі землі трудового селянства. Лідером партії з моменту заснування став колишній комуніст Рьо Унхьон [Naht 2007, 218]. У своїх програмних документах *Чосон інмін-дан* обстоювала ідеї політичної єдності й державної самостійності Кореї та побудови “демократичної республіки” з економікою, базованою на принципах планового господарювання. Але фактичний розкол країни змусив партію реагувати на реалії буття, і в січні 1946 р. “народники”, які залишилися на півдні, організувалися в окрему Південночосонську народну партію (南朝鮮人民黨: *Нам-Чосон інмін-дан*), причому засновник *Чосон інмін-дан* Рьо Унхьон залишився на півдні у статусі напівлегального опозиціонера. “Народники” півночі при цьому тихо самоліквідувалися як окрема партія і влилися в організаційні структури інших “лівих” партій.

Ще одною партією “лівого” спектра стала Нова народна партія (新人民黨: *Сін інмін-дан*), поява якої припадає на самий кінець 1945 р. і прямо пов’язана з кланово-індивідуальним фактором. Фундатором-засновником відновленої Чосонської компартії був Пак Хон’йон, який, попри бурхливе комінтернівське минуле, протягом Другої світової війни жив у Кореї, працював робітником на фабриці у Кванджу і тому представляв у комуністичному русі “радянську партію” та клан місцевих, “корейських” комуністів. Але були серед корейських комуністів і такі, які в часи Другої світової війни воювали з японцями, консолідуючись у межах партії китайських комуністів. Після вигнання японських колонізаторів понад 22 тисячі таких “корейських комуністів з китайським минулим” по-

вернулися до батьківщини [Nahm 2007, 219], проте з іншими комуністичними угрупованнями спільну мову вони знаходили важко, і саме з них у грудні 1945 р. склалася окрема *Сін інмін-дан*, яку очолив Кім Дубон (金科奉: 1889–1961). В умовах розколу країни Кім Дубон залишився на півночі, і в березні 1946 р. “нові народники” півдня також оформилися в окрему Південночосонську нову народну партію (南朝鮮新人民黨: *Нам-Чосон сін інмін-дан*), лідером якої став ще один “комуніст із китайським минулим” – Хан Бін. Що ж до “нових народників” півночі, то вони офіційну назву партії не міняли, але допустити існування у підконтрольній радянській адміністрації Північній Кореї двох де-факто комуністичних партій виглядало якось дивно. Адже “практика реального соціалізму” в СРСР вчила, що керувати соціалістичними перетвореннями краще не в умовах “безладного співіснування парламентських партій”, а під управлінням монолітної “авангардної партії робітничого класу в союзі з трудовим селянством і народною інтелігенцією”. Корейські комуністи зробили з цього належні висновки, і в липні 1946 р. на спільному пленумі центральних комітетів *Пук-Чосон консан-дан* і *Сін інмін-дан* Кім Ірсен і Кім Дубон домовилися про необхідність політичного злиття обох партій в єдину “Північночосонську трудову партію” (北朝鮮勞動黨: *Пук-Чосон нодон-дан*), що й було організаційно оформлено на спільному установчому з’їзді *Пук-Чосон нодон-дан* у серпні 1946 р. [Nahm 2007, 220]. Першим головою ЦК Північночосонської трудової партії став Кім Дубон, Кім Ірсен зберіг за собою посаду глави північнокорейського уряду. Заявлена стратегічна мета існування зазначеної партії, яку Кім Ірсен озвучив на її об’єднавчому з’їзді, полягала у втіленні в життя ідеалів теорії “марксизму-ленінізму, що є найбільш науковою та найбільш революційною теорією, котра освітлює шлях боротьби” [Lee Hy-Sang 2001, 15]. Так під єдиним партійним “дахом” *Пук-Чосон нодон-дан* з’єдналися мінімум три угруповання північнокорейських “трудоиків”. Першу, “китайську” (її ще називають “яньаньською”, оскільки в ході тривалої громадян-

ської війни у Китаї саме Яньань (延安 – місто провінції Шеньсі (陝西)) був основним центром комуністичних сил в їхньому протистоянні з націоналістами з партії *Гомінь-дан*), уособлювали Кім Дубон і Цой Чан’ік [Панин, Альтов 2004, 15]. Другу, “радянську”, представляв етнічний кореець – виходець з СРСР – Хо Гаї²⁶ (許哥而: 1908–1953) [Buzo 1999, 22]. Третю, найпотужнішу, очолював Кім Ірсен, який, попри тривале “радянське” минуле, намагався позиціонувати себе лідером усіх корейських комуністів, а в реальності відображав настрої тих співвітчизників, які мріяли звільнитися від будь-якого іноземного впливу на державне буття постколоніальної Кореї. Боротьба цих трьох угруповань за домінування в партії тривала до кінця 1950-х років, аж доки перемогу в ній не виборов Кім Ірсен із соратниками.

Хо Гаї при цьому в 1953 р. за таємничих обставин “покінчив життя самогубством”, а Кім Дубон безслідно зник, після того як був наприкінці 50-х років прилюдно “засуджений за фракціонізм” [Курбанов 2002, 431].

Єдиною партією, яка змогла відносно мирно пережити політичні катаклізми постколоніальної Кореї, стала партія *Чхондо-гьо чхон’у-дан* (天道教青友黨: Партія молодих друзів церкви Небесного шляху), організована на базі корейського християнсько-католицького місіонерського товариства селянсько-націоналістичної орієнтації *Чхондо-гьо* (天道教: церква Небесного шляху²⁷). Її фундатором став лідер *Чхондо-гьо* – Кім Дальхьон (金達玄), а часом народження – лютий 1946 р.

Свого часу товариство *Чхондо-гьо* брало доволі активну участь в антиколоніальній боротьбі. Достатньо згадати, що в 1919 р. лідери *Чхондо-гьо* виступили організаторами знаменитого корейського антияпонського руху “1 березня”, за що глава секти Сон Пхьонхі (孫秉熙: 1861–1922) отримав від колонізаторів три роки каторги [История Кореи 2003, 287, 290]. Саме на виділені *Чхондо-гьо* гроші (30 тисяч *вон*) у 1919 р. у Шанхаї був організований згаданий вище Тимчасовий уряд Республіки Корея в екзилі [Oh John Kie-Chiang 1999, 20–21]. Доходило і до збройних антияпонських повстань (наприклад, у тому ж 1919 році), тому після ліквідації колоніаль-

ного японського режиму зазначена релігійна течія користувалася заслуженим авторитетом у середовищі корейських патріотів. І християн церкви *Чхондо-гьо* в тогочасній Кореї було дуже багато (до 1,5 млн. віруючих) [История Кореи 2003, 287], тому партія одразу після утворення почала кількісно зростати, акумулювавши за рік понад 200 тис. членів. Своїми програмними цілями вона заявляла поширення серед співвітчизників гуманістичних ідеалів християнського гатунку в комплексі з аморфними політичними закликами до побудови в країні демократичної держави. Така політична “гнучкість” давала Партії молодих друзів церкви Небесного шляху можливість уникати лобової конфронтації з владою і на півдні, і на півночі, хоча політичний поділ країни таки спричинив у лютому 1946 р. організаційний розкол єдиної *Чхондо-гьо чхон’у-дан* на дві самостійні партії. Її північна гілка почала іменуватися Чосонською партією молодих друзів церкви Небесного шляху (朝鮮天道教青友黨: *Чосон Чхондо-гьо чхон’у-дан*), на півдні прижився дещо скорочений варіант назви *Нам-Чосон чхон’у-дан* (南朝鮮青友黨: Південночосонська партія молодих друзів). Проте південний варіант Партії молодих друзів не зміг знайти достойну нішу для свого електорату, тому навіть у ситуації політичного розколу країни спочатку продовжував підтримувати тісні контакти зі своїми північними “однопартійцями” у статусі “вічно молодшого партнера”. Можливо, це пояснює живучість *Чосон Чхондо-гьо чхон’у-дан* на півночі, де ця “релігійна” партія не була ліквідована, а збереглася як самостійна політична партія навіть в умовах широкого запозичення сталінських методів соціалістичного будівництва. Але в 1947 р. один із лідерів партії, Кім Юнголь, наважився прилюдно критикувати практику “беззаконня”, яку проводить нова північнокорейська влада в аграрному питанні, після чого лідери “трудовиків” одразу нагадали “молодим друзям”, хто в державі господар. Кім Юнголь змусили прилюдно покаятися в усіх гріхах, а вожді *Чосон Чхондо-гьо чхон’у-дан* показово визнали політичне домінування *Пук-Чосон нодондан* у державній системі і лише цим уберегли свою

партію від тотального розгрому. Це завершилось остаточним розмежуванням колись єдиної партії *Чхондо-гьо чхон’у-дан* на “північну” і “південну”, причому лідери останньої відтоді почали відверто підтримувати в усьому головного проамериканського політика Південної Кореї – Лі Синмана.

Завершився у постколоніальній Південній Кореї і нетривалий “медовий місяць” лівих партій. У руслі “холодновоєнної” боротьби зі “світовим комунізмом” очолена генералом А. Арнольдом американська військова адміністрація уже восени 1946 р. перейшла до практики прямих репресій стосовно “лівих” активістів. Масові акції, пов’язані з арештами лідерів “неблагонадійних” партій, почалися за наказом генерала А. Арнольда у вересні 1946 р., і вже за місяць усі три “ліві” партії Південної Кореї (*Чосон консан-дан*, *Нам-Чосон інмін-дан* і *Нам-Чосон сін інмін-дан*) фактично загнали у підпілля, а більшість активістів переловили і під різними приводами посадили за ґрати, що змусило “лівих” забути про свої колишні чвари й розбіжності. Саме в таких історичних умовах у листопаді 1946 р. уламки уцілілих на півдні півострова осередків *Чосон консан-дан*, а також партійні організації *Нам-Чосон інмін-дан* і *Нам-Чосон сін інмін-дан* злилися у спільну Південночосонську трудову партію (南朝鮮勞動黨: *Нам-Чосон нодон-дан*) [Nahm 2007, 220]. Її заявлена програма включала такі основні пункти: возз’єднання країни в рамках загальнокорейської “народно-демократичної республіки” (民主主義人民共和國: *Мінджуджуй Інмін Конхваук*), конфіскація всіх поміщицьких земель та їхній перерозподіл серед селян на принципах зрівнялівки, націоналізація крупної промисловості, банків і транспорту, запровадження 8-годинного робочого дня на виробництві та ліквідація усіх форм статевої, релігійної чи майнової нерівності в політичних правах. Лідер *Нам-Чосон нодон-дан* Рьо Унхьон сподівався, що після перейменування партії вона знову буде легалізована і зможе мирно включитися в політичну боротьбу на півдні країни, уникаючи при цьому владних репресій. Але сподівання не справдилися...

Після тривалих вагань у 1947 р. Лі Синман наважився нарешті на останній крок

у боротьбі за утвердження на півдні півострова сепаратної держави під американським протекторатом. І зробив його в липні 1947 р., коли спочатку прямо на вулиці був підступно застрелений²⁸ лідер “південних трудовиків” Рьо Унхьон [Nahm 2007, 225], після чого в ході масових арештів за грати кинули 12 тисяч активістів партії *Нам-Чосон нодон-дан* [История Кореи 1974, II, 185]. Із помітних фігур “лівої” орієнтації врятувався від переслідувань лише Пак Хон’йон – тому що завчасно перебрався восени 1946 р. на північ, де обійняв почесну, але, по суті, абсолютно церемоніальну посаду “офіційного представника” *Нам-Чосон нодон-дан* на півночі²⁹ [Курбанов 2002, 430]. Південночосонська трудова партія була заборонена і загнана у глибоке підпілля [Nahm 2007, 224], а на політичній арені Південної Кореї залишилися тільки партії буржуазно-націоналістичної орієнтації. Після такої “зачистки” партійного тла проамериканський режим Лі Синмана перейшов до завершальної легітимізації державної окремішності Південної Кореї від прокомуністичної Північної Кореї, де владу твердо тримала в руках Північночосонська трудова партія *Пук-Чосон нодон-дан*.

10 травня 1948 р. на півдні країни були проведені вибори до сепаратних Конституційних Державних Зборів (憲法國會: *Чехон Кукхве*), до яких були допущені лише ті партії, які Лі Синман і його заокеанські покровителі вважали достойними мирного існування в межах обіцяної мешканцям Південної Кореї демократії. Обраний у таких умовах слухняний парламент *Кукхве* (國會: Національна Асамблея³⁰), розпочавши роботу 31 травня 1948 р. під головуванням американського протеже Лі Синмана, уже 20 липня обрав його “президентом республіки”, після чого 15 серпня 1948 р. (в день третьої річниці офіційного звільнення Кореї від японського колоніального ярма) Лі Синман як перший президент сепаратної південнокорейської республіки проголосив утворення на політичній карті світу нової держави *Техан мінгук* (大韓民國 – Теханська Республіка), назву якої прийнято офіційно перекладати як Республіка Корея. Новопостала держава займала територію у 99 тис. км² і мала 21 млн. мешканців [Nahm 2007, 227].

Не залишилася у боргу і Північна Корея. У відповідь на проголошення Теханської Республіки там теж у серпні провели свої вибори до власного окремого парламенту (названого *Чхого Інмін Хвейік*: 最高人民會議 – Верховні Народні Збори), до якого були обрані 572 депутати, з яких лише 212 пройшли за виборчими округами на півночі, а 360 депутатів якимось дивним чином були обрані на “таємних виборах” у віртуальних “південних виборчих округах” [Nahm 2007, 233]. А 9 вересня 1948 р. на першій сесії новообраних Верховних Народних Зборів була проголошена самостійна північнокорейська держава під назвою *Чосон Мінджуджуий Інмін Конхваук* (朝鮮民主主義人民共和國 – Чосонська Народно-Демократична Республіка), найменування якої прийнято офіційно перекладати як Корейська Народно-Демократична Республіка.

Відтоді в Кореї “офіційно утворилися дві нації” [Yi Sang-t'aek 1996, 46], а тому і партійна історія країни остаточно розколотась на два окремих сегменти, кожен із яких формувался і розвивався надалі у діаметрально відмінних суспільно-політичних умовах.

Таким чином, у ході антиколоніальної боротьби за ліквідацію японського панування та відновлення державного суверенітету партійний сегмент національно-визвольного руху корейського народу пройшов кілька історичних етапів.

Перший датується 1918–1928 роками і може бути охарактеризований як епоха домінування “лівих” у партійному сегменті корейського національно-визвольного руху. Адже єдиними корейськими партіями, що існували у той час, були організації соціалістів і комуністів (Соціалістична партія корейців, Корьоська комуністична партія, Чосонська комуністична партія).

Другий етап датується 1928–1945 роками і визначається тимчасовим крахом усіх корейських “лівих” партій та масовою інкорпорацією їхніх уцілілих членів до радянської або китайської комуністичних партій. У результаті 1928–1945 рр. стали роками домінування у партійному сегменті корейського національно-визвольного руху винятково “правих” партій ліберально-буржуазної та буржуазно-націоналістичної орієнтації (Партія незалежності Корейської держави, Чосонська революційна партія, Чо-

сонська партія незалежності, Нова корейська партія незалежності, Теханська партія незалежності, Національно-революційна партія Корейської держави, Чосонська національно-революційна партія).

Третій етап, який можна назвати “постколониальним”, датується 1945–1948 рр., коли після повалення японського панування Корея внаслідок ідеологічно-геополітичних суперечок “холодної війни” була штучно поділена державами-переможцями у Другій світовій війні. Як наслідок, ще до проголошення в 1948 р. державного суверенітету окремих північнокорейської Чосонської Народно-Демократичної Республіки і південнокорейської Теханської Республіки на півночі півострова за радянського сприяння було утверджено домінування партій комуністичного гатунку (Північнокорейська комуністична партія, Нова народна партія), зведених у 1946 р. в єдину Північнокорейську трудову партію. Інші

партії на півночі Кореї були при цьому або ліквідовані (Християнська соціал-демократична партія), або зведені до статусу апіорі другорядних у політичній системі (Чосонська демократична партія, Чосонська партія молодих друзів церкви Небесного шляху) [Панин, Альтов 2004, 34–35]. У постколониальному політичному житті на півдні Кореї, після силового придушення усіх “лівих” (Чосонська комуністична партія, Чосонська народна партія і Південнокорейська нова народна партія, зведені в 1946 р. у спільну Південнокорейську трудову партію) та частини недостатньо проамериканських “правих” партій (Партія незалежності Корейської держави), залишилися тільки “праві” партії ліберально-буржуазної та буржуазно-націоналістичної орієнтації, лояльні до керованої Лі Синманом “президентської республіки” (Демократична партія Корейської держави, Національна партія, Партія молодих друзів).

¹ Достатньо згадати долю керованого есером В.К. Вольським поволзького “всеросійського уряду” *Комуч* – есерівсько-меншовицького Комітету членів Установчих Зборів, яких після повалення зазначеного уряду за наказом А.В. Колчака майже в повному складі розстріляли.

² Самоназву *Корьо* (高麗) мала керована династією Ван середньовічна корейська держава, яка існувала протягом 918–1392 рр. У 1392 р. на зміну їй прийшла керована династією Лі держава *Чосон* (朝鮮: 1392–1897), котра при збереженні на престолі тої самої династії змінила в 1897 р. свою самоназву на *Техан чегук* (大韓帝國: Теханська, або Велика Корейська, імперія). Історія суверенної Корейської імперії була припинена у 1910 р. в результаті колоніального поглинання Кореї Японією. У подальшій політичній історії корейської нації утвердилась традиція по можливості корелювати назви усіх громадських, партійних і державних інституцій за трьома зазначеними варіантами самоназв Кореї у відповідності до базового вектора соціальних орієнтирів: носії “лівих” ідеологій віддавали перевагу самоназві *Чосон*; поборники “правих” ідей частіше іменували свої організації з опорою на титулатуру *Техан* (або просто *Хан* – 韓); націонал-патріоти, окрім двох названих, нерідко застосовували в назві своїх офіційних установ найменування *Корьо*, підкреслюючи цим посилену увагу до принципів корейської мовно-культурної суверенності, національної єдності, цивілізаційної своєрідності і державної самостійності.

³ Відомий також під літературним псевдонімом *Мон'ян* (夢陽).

⁴ Відомий також під літературним псевдонімом *Унам* (雲南).

⁵ 嘉仁 – гасло правління *Тайшью* (大正).

⁶ Свої сподівання на здобуття незалежності Кореї мирним шляхом Лі Синман мотивував тим, що після Першої світової війни у світі настала “ера справедливості”, коли за сприяння Ліги Націй був визнаний суверенітет чималої кількості колишніх частин імперій. Мовляв, з імперської Австро-Угорщини мирно виділили Чехословаччину, з Російської імперії вийшли і були визнані світом Польща, Фінляндія, Естонія, Литва і Латвія. То і від Японської імперії Ліга Націй за сприяння США може отримати “добро” на мирне надання незалежності для Кореї [Lee Ki-baik 1984, 340].

⁷ Відомий також під ім'ям Хон Джін (洪震 або 洪鎮) чи під літературним псевдонімом *Маню* (晩悟).

⁸ Відомий також під іменами Кім Чхантам (金昌巖), Кім Чхансу (金昌洙) або під літературним псевдонімом *Пекбом* (白凡).

⁹ Цікаво, що ті самі права, за винятком національного й державного суверенітету, обіцяла своїм корейським підданам і Японська імперія [Human rights in Korea 1991, 41]. А соціально-

економічний розвиток Кореї під японським управлінням був настільки відчутним, що в умовах колоніальної залежності (1910–1945) населення Кореї зросло удвічі [Rees 2001, 120], а рівень урбанізації збільшився у п'ять разів (із 3% до майже 15%) [Ahn Byong-man 2003, 50]. Зокрема, із 250 тис. до 700 тис. зросла кількість мешканців столичного Сеула [Nahm 2007, 209], котрий у часи японської колонізації іменувався на японський манер “Столичним містом” *Кейджьо* (京城) [Nahm 2007, 178].

¹⁰ Відомий також під партійно-політичним псевдонімом *Яксан* (若山).

¹¹ За підрахунками сучасних південнокорейських істориків, повстанська армія тонхаків нараховувала понад 200 тис. бійців [История Кореи 1995, 147].

¹² Повне ім'я – Мін Мьонсон (閔明成), храмове посмертне ім'я – імператриця Мьонсон (明成皇后).

¹³ Щоб залякати корейців, японські агресори організували убивство королеви Мін майже у “прямому ефірі”: 45-річна Мін Мьонсон була зарізана у власному палаці у присутності п'яти кореспондентів центральних токійських газет і трьох співробітників сеульської япономовної газети “Канджьо-шімпо”, після чого зазначені журналісти одразу з ентузіазмом розписали подробиці кривавого звірства у своїх газетних кореспонденціях [Описание Кореи 1960, 63].

¹⁴ За цей подвиг Ан Чунгин (1879–1910) у незалежній повоєнній Республіці Корея був посмертно удостоєний найвищої нагороди “За [заслуги] у заснуванні держави” – медалі Республіки Корея *大韩民国章* (*Техан мінгук джан*).

¹⁵ Під час замаху на Хірохіто Лі Пончхану (1900–1932) убити імператора не вдалося, тому, на відміну від Ан Чунгина, він у повоєнній Республіці Корея був удостоєний нагороди “За [заслуги] у заснуванні держави” лише другого рангу – медалі Президента (*大統領章: Тетхонньон джан*).

¹⁶ 裕仁 – гасло правління *Шьова* (昭和).

¹⁷ За цей подвиг Юн Понгіль (1908–1932), як і Ан Чунгин, у незалежній повоєнній Республіці Корея був посмертно удостоєний найвищої нагороди “За [заслуги] у заснуванні держави” – медалі Республіки Корея (*大韩民国章: Техан мінгук джан*).

¹⁸ Після зазначеного терористичного замаху Шігеміцу Мамору (1881–1957) на все життя залишився кульгавим, що не завадило йому під кінець Другої світової війни (1939–1945) дослужитися до посади японського міністра закордонних справ. А в 1945 р. 2 вересня саме йому, разом з японським генералом Умедзу Йошіджіро (梅津美治郎), випала сумна честь підписати на борту американського лінійного корабля “Міссурі” Акт про капітуляцію Японської імперії у Другій світовій війні.

¹⁹ Відомий також під партійним псевдонімом Лі Чун (李氏).

²⁰ Ім'я Кім Ірсен (*Кім Ільсон*) означає в перекладі “Кім – сонце, що піднімається”, “Кім – сонце, що сходить” і є партійно-партизанським псевдонімом майбутнього президента північнокорейської Чосонської Народно-Демократичної Республіки (*朝鮮民主主義人民共和國: Чосон Мінджуджун-ий Інмін Конхваук*). Його батьківське ім'я – Кім Сонджу (金成柱) [Nahm 2007, 202].

²¹ Відомий також під літературним псевдонімом *Хеві* (海葦).

²² Відомий також під літературним псевдонімом *Юсок* (維石).

²³ За заклики до винятково ненасильницьких методів боротьби Чо Мансіка називали “корейським Ганді” [Nahm 2007, 216].

²⁴ Відомий також під літературним псевдонімом *Кодан* (古堂).

²⁵ Навіщо Ан Духі застрелив популярного опозиційного політика, суд з'ясувати не спромігся, тому, не довго вагаючись, просто засадив убивцю-офіцера за ґрати. Але мало хто сумнівався в тому, що за цим убивством стояли Лі Синман і його покровителі-американці. Адже Кім Гу до останніх днів життя постійно вимагав виводу з півострова усіх іноземних (тобто американських) військ. Та й персональна доля Ан Духі є дуже симптоматичною: уже під час Корейської війни 1950–1953 рр. його не лише звільнили з-під варти, а й повернули на службу до лав Збройних сил Республіки Корея, де убивця Кім Гу згодом зробив непогану військову кар'єру, дослужившись до рангу полковника. Щоправда, 1996 р. його теж застрелили якісь невідомі, яких так і не виявило слідство. Ходили чутки, що це було помстою нащадків Кім Гу, проте юридично причетність зазначеної родини Кімів до цього злочину не доведена.

²⁶ В СРСР Хо Гаї дослужився до посади “відповідального партійного працівника” в Узбекистані і до “повернення на історичну батьківщину” іменувався на російський манер “Алексей Иванович Хегай”.

- ²⁷ *Чхондо-гьо* позиціонувала себе правонаступником руху *Тонхак*, який був особливо популярним у Кореї на рубежі XIX–XX ст. Свою нинішню назву секта отримала у 1905 р. зусиллями реформатора на ім'я Сон Пхьонхі (孫秉熙: 1861–1922), який у такий спосіб легітимізував її в очах японських можновладців і зробив можливим її існування в умовах колоніального японського панування. З теологічної точки зору церква Небесного шляху доволі еkleктично поєднувала елементи релігійних доктрин буддизму, конфуціанства, християнства і даосизму з деякими аспектами традиційних корейських вірувань, агітуючи при цьому людину активно покращувати земне життя в цьому світі, обіцяючи за це адептам у потойбічному посмертному існуванні додаткові переваги. У центрі культової практики *Чхондо-гьо* перебуває вшанування божественного образу на ім'я “Усезнаючий” *Ханнулім*.
- ²⁸ Рьо Унхьона застрелив 19-річний “націоналістично налаштований” емігрант з півночі Хан Чхігин (韓智根).
- ²⁹ Після утворення окремої північнокорейської Чосонської Народно-Демократичної Республіки Пак Хон'йон був кілька років її міністром закордонних справ, але в 1953 р. був звинувачений у шпіонажі на користь США, а в 1956 р. – розстріляний.
- ³⁰ Можливий інший варіант перекладу – Державні Збори.

ЛІТЕРАТУРА

- История Кореи.** Сеул, 1995.
- История Кореи (Новое прочтение)** / Под ред. А.В. Токунова. Москва, 2003.
- История Кореи (с древнейших времен до наших дней):** В 2 т. Москва: Наука, 1974. Т. I / Ред. Ю.В. Ванин; т. II / Ред. В.Д. Тихомиров.
- Курбанов С.О.* Курс лекций по истории Кореи: с древности до конца XX в. Санкт-Петербург, 2002.
- Описание Кореи** / Сост. К.М. Иогансон и Д.М. Позднеев. Сокращенное переиздание. Москва, 1960.
- Панин А., Альтов В.* Северная Корея. Эпоха Ким Чен Ира на закате. Москва, 2004.
- Ahn Byong-man.* Elites and political power in South Korea. Cheltenham; Northampton (Mass.), 2003.
- Brazinsky Gregg.* Nation building in South Korea: Koreans, Americans, and the making of a Democracy. Chapel Hill, 2007.
- Buzo Adrian.* The guerilla dynasty: politics and leadership in North Korea. Sydney, 1999.
- Han Sung-ju.* The failure of democracy in South Korea. London; Berkeley; Los Angeles, California, 1974.
- Hong Yong-pyo.* State security and regime security: President Syngman Rhee and the Insecurity Dilemma in South Korea, 1953–60. London, 2000.
- Human rights in Korea: historical and policy perspectives: historical and policy perspectives** / Edited by William Shaw. Cambridge, Massachusetts: 1991.
- Kim Djun Kil.* The history of Korea. Westport, Connecticut; London, 2005.
- Korea: A Historical and Cultural Dictionary**, by Keith Pratt and Richard Rutt, with additional material by James Hoare. Durham East Asia Series. Richmond, 1999.
- Lee Ki-baik.* A New History of Korea / Translated by Edward W. Wagner with Edward J. Shultz. Seoul, 1984.
- Lee Hy-Sang.* North Korea: a strange socialist fortress. Westport, 2001.
- Lie John.* Han Unbound: The Political Economy of South Korea. Stanford, California, 2000.
- Nahm Andrew C.* Introduction to Korean History and Culture. Elizabeth, NJ; Seoul, 2007.
- Oh John Kie-Chiang.* Korean Politics. New York, 1999.
- Oh Kongdan, Hassig Ralph C.* North Korea through the looking glass. Washington, DC, 2000.
- Rees David.* Korea: An Illustrated History from Ancient Times to 1945. New York, NY, 2001.
- Roehrig Terence.* The prosecution of former military leaders in newly democratic nations: the cases of Argentina, Greece, and South Korea. Jefferson, North Carolina, 2002.
- Schmid Andre.* Korea between empires, 1895–1919. New York, 2002.
- Sohn Hak-Kyu.* Authoritarianism and Opposition in South Korea. London, 1989.
- South Korea: a Country Study** / Edited by Andrea Matles Savada and William Shaw. Washington, D.C., 1997.
- Yi Sang-t'aek.* Religion and social formation in Korea: Minjung and millenarianism. Berlin; New York, 1996.